

УДК 332.14
ББК 65.050.22(4Укр)
С 77

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України
(Протокол № 08/172 від 25 вересня 2014 р.)*

Редакційна колегія:

д.держ.упр., проф. С.М. Серьогін (голова),
д.істор.н., проф. Є.І. Бородін (заступник голови),
д.держ.упр., проф. О.Ю. Бобровська, д.держ.упр., проф. Ю.П. Шаров.,
д.держ.упр., проф. Л.Л. Прокопенко, д.держ.упр., доц. В.М. Дрешпак,
д.філос.н., проф. В.Г. Вікторов., к.е.н. О.В. Курінний (відп. секретар)

С 77 **Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення :** матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10 – 11 жовт. 2014 р. / за заг. ред. О.Ю. Бобровської. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2014. – 320 с.

У збірнику матеріалів конференції оприлюднено результати наукових досліджень із соціально-філософських та психологічних питань сталого розвитку, пошуку та застосування механізмів та інструментів регулювання соціально-економічного розвитку територій з позиції сталості, ефективності інвестиційної та інноваційної складових забезпечення сталого розвитку, ролі органів державної влади та місцевого самоврядування в забезпеченні розвитку територій різного рівня.

Розрахований на фахівців державного і галузевого секторів економіки, державного, регіонального та муніципального управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів.

УДК 332.14
ББК 65.050.22(4Укр)

© Дніпропетровський регіональний
інститут державного управління
НАДУ при Президентіві України,
2014

СТАЛИЙ РОЗВИТОК І НЕОБХІДНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ ЩОДО ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА НАЦІОНАЛЬНИХ ТЕРЕНАХ (Вступне слово)

Кожна країна в процесі свого розвитку прагне до економічного зростання. В Україні це прагнення посилюється нагальною вимогою щодо досягнення сталого економічного зростання, яке забезпечило б не лише компенсацію втрат національного багатства за роки здійснення невідкладних, першочергових трансформаційних змін, але й створення базових підвалин сучасної конкурентоспроможної соціально орієнтованої ринкової економіки. Проте постійні зміни як у зовнішніх, так і внутрішніх чинників впливу на функціонування суб'єктів економіки актуалізують необхідність розробки дієвих способів забезпечення їх адаптаційної здатності при збереженні власної цілісності.

Вже впродовж п'яти років наукова громадськість Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України в рамках науково-практичної конференції із залученням фахівців різних галузей науки і не тільки України приділяє значну увагу формуванню системної методології щодо сталого розвитку нашої країни.

Як відомо, термін «сталий розвиток» введений у науково-практичний обіг ще у 1987 р. Його основний зміст зводиться до такого розвитку, який би задовольняв різнобічні потреби світової спільноти загалом і населення кожної країни зокрема, не ставлячи при цьому під загрозу здатності задоволення потреб і майбутніх поколінь. Досягнення такої амбітної мети можливе через створення сприятливого економічного, соціального, екологічного, політичного і духовного середовища.

Аналіз напрацювань, нагромаджених в рамках міжнародної науково-практичної конференції «Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення», дозволяє стверджувати про поступове розгортання її учасниками концепту сталого розвитку, певне порозуміння взаємозв'язку і взаємовпливу його структурних складових, принципів реагування на впливи зовнішнього середовища зі збереженням прийняттого режиму функціонування суб'єктів економіки, механізму перетворення національного господарства України на стійку продуктивну цілісність, спроможну до самовідтворення та самоорганізації у напрямку вирішення нагальних соціально-економічних проблем.

Проте при достатніх теоретичних напрацюваннях склався розрив між ними і практикою їх впровадження. Підтвердженням цьому деструктивному аспекту слугують факти зниження стійкості економіки до зовнішніх і внутрішніх дестабілізаційних впливів, масштабна бідність і глибока дохідна і майнова нерівність населення, існування соціально відторгнутих від суспільного життя громадян, посилення екологічного навантаження довкілля.

Природно, що очікувати швидкоплинного результату і не слідувало, оскільки перехід до сталого розвитку є не тільки складним і багатofакторним

ЗМІСТ

Серьозін Сергій Михайлович

СТАЛІЙ РОЗВИТОК І НЕОБХІДНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ ЩОДО ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА НАЦІОНАЛЬНИХ ТЕРЕНАХ (ВСТУПНЕ СЛОВО)	3
---	----------

СЕКЦІЯ І

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЕКОНОМІЧНИЙ, ПОЛІТИЧНИЙ, ПРАВОВИЙ, СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Акімов Олександр Олексійович, Акімова Людмила Миколаївна ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ДЕРЖАВІ ТА ЇЇ РЕГІОНАХ	5
Бараннік Вячеслав Олексійович НЕ СТАЛІЙ СТАЛІЙ РОЗВИТОК	8
Біла Світлана Олексіївна ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	12
Гусельникова Юлія Владимировна МЕТОДИ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БАНКОВСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	15
Деркач Олексій Дмитрович ПРОБЛЕМИ НАУКОВО-ОСВІТЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ АГРАРНОЇ ШКОЛИ	18
Добрівська Мар'яна Володимирівна БІОЕКОНОМІКА В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	20
Дрешпак Валерій Михайлович УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ГУМАНІСТИЧНИЙ АСПЕКТ	23
Завгородня Олена Олександрівна ПОЛІСЕМАНТИКА ВІДКРИТОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	26
Квітка Сергій Андрійович НЕОКОРПОРАТИВІЗМ У СИСТЕМІ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ.....	29
Кондрашихін Андрій Борисович АЛЬТЕРНАТИВНІ СТРАТЕГІЇ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ МІСТА: ПРИКЛАД СЕВАСТОПОЛЯ.....	32

Кравченко Тетяна Анатоліївна ДО ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	33
Мельников Николай Кондратьевич ПОДХОДИ К КОНСТРУИРОВАНИЮ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ РЕФОРМ.....	36
Молодцов Олександр Володимирович КУЛЬТУРНО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ФАКТОР ЦІЛІСНОСТІ ДЕРЖАВИ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	38
Огданський Кирило Миколайович СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК СКЛАДОВА ДИНАМІЧНОГО ПРОЦЕСУ І ПРОБЛЕМИ ЙОГО МЕТРОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КЕРОВАНИХ ЗМІН	41
Пухкал Олександр Григорович, Дяченко Наталія Павлівна ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ФАКТОР СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ	45
Руденко Ольга Мстиславівна МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ.....	48
Савостенко Тетяна Олександрівна ФАКТОРИ ТА ЗАГРОЗИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	50
Скрипченко Наталія Миколаївна СТРАТЕГІЯ НОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ВИМОГ МАЙБУТНЬОГО: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД	53
Стадник Микола Миколайович, Вировий Сергій Іванович РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – ПЕРЕДУМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ	56
Strojny Janusz DETERMINANTY EKONOMICZNE SPOJECZNE I ADMINISTRACYJNE ROZWOJU REGIONU GOSPODARCZEGO	58
Титаренко Олексій Русланович, Александров Олександр Володимирович РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	61
Ярова Ірина Володимирівна АНТИКРИЗОВІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІЄЮ.....	64

Стадник Микола Миколайович, Вировий Сергій Іванович
**РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА –
ПЕРЕДУМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ
ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Поклавши в основу подальшого розвитку держави інтереси людини, її прагнення жити й творити в гармонії з природою, взявши до уваги основні ідеї і принципи, декларовані на конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), в Україні започатковано процес змін, які за характером та обсягом експлуатації ресурсів, стратегією інвестування, спрямуванням освіти та науково-технічного прогресу, захищеністю життєдіяльності відповідатимуть сьогоdnішнім і майбутнім потребам, створять сприятливі умови для збереження навколишнього природного середовища і природно-ресурсного потенціалу держави та розвитку нації – основи всіх форм життя, тобто започатковує перехід на шлях сталого розвитку. Основні засади сталого розвитку визначені ООН як стратегія розвитку на ХХІ століття. І, оскільки, майбутнє України як цивілізованої, високорозвиненої, заможної держави – у її відкритості, використанні надбань світової цивілізації, з застосуванням методів і механізмів захисту свого економічного суверенітету та утвердження національних цінностей, саме тому в проекті Концепції переходу України до сталого розвитку зазначено, що стратегія та довгострокові програми соціально-економічного розвитку та охорони навколишнього природного середовища мають базуватись на таких принципах:

- пріоритетності національних інтересів, національної культури та національної ідентичності у загальноцивілізаційному поступі світового співтовариства;
- недопустимості екстенсивного використання природних ресурсів;
- нарощення та вдосконалення інтелектуального потенціалу нації як провідної продуктивної сили українського суспільства;
- спрямованості перетворень на утвердження засад гуманізму, демократії та цінностей громадянського суспільства [1].

І, оскільки, структуру сучасного громадянського суспільства в Україні, як системи соціальних зв'язків, у якій формуються та реалізуються економічні, професійні, політичні, культурні, релігійні та інші інтереси людей можна представити у вигляді п'яти основних систем (табл.1), що відображають відповідні сфери його життєдіяльності, тому задля формування основ сталого розвитку держави необхідно забезпечувати позитивну динаміку розвитку кожної складової.

Отже, громадянське суспільство, як правове демократичне суспільство, в якому визначальним фактором виступають визнання, забезпечення й захист природних та набутих прав людини і громадянина, слугує соціальним джерелом побудови правової держави, передбачає публічність політичної діяльності та виступає головним чинником переходу України до сталого розвитку.

Складові структури сучасного громадянського суспільства в Україні, як системи соціальних зв'язків

Системи	Сфери впливу
Соціальна система	Охоплює сукупність об'єктивно сформованих спільностей людей і взаємин між ними.
Економічна система	Являє собою сукупність економічних інститутів і відносин, в які вступають люди в процесі реалізації відносин власності, виробництва, розподілу, обміну та споживання сукупного суспільного продукту.
Політична система	<p>Це – цілісні саморегулюючі елементи: держава, політичні партії, суспільно-політичні рухи, об'єднання та відносини між ними. В цій системі індивід політично виступає як громадянин, депутат, член партії, організації.</p> <p>Глибинним, сутнісним шаром тут є владні відносини, які пронизують політичну систему в усіх її середовищах, на всіх етапах її існування. Владні відносини дуже різноманітні: це відносини між державою та іншими структурними елементами, між державними органами та установами і т.ін. Особливе місце займають відносини, що складаються у зв'язку з діяльністю політичних партій, кінцевою метою якої виступає завжди політична (державна) влада.</p> <p>Крім суто владних існує ціла гама політичних відносин, охоплюють проблеми об'єднання громадян у суспільно-політичні організації, свободи слова, гарантій виборчих прав громадян, функціонування форм безпосередньої демократії та ін.</p>
Духовно-культурна система	Утворюється з відносин між людьми, їх об'єднаннями, державою і суспільством в цілому з приводу духовно-культурних благ і відповідних матеріалізованих інститутів, установ (освітніх, наукових, культурних, релігійних), через які реалізуються ці відносини.
Інформаційна система	Інформаційні відносини носять наскрізний характер, вони пронизують всі сфери громадянського суспільства.

Сучасний розвиток громадянського суспільства в Україні, як сфери життєдіяльності людей, що вільна від безпосереднього впливу з боку держави та її посадових осіб, сфери, де люди реалізують свої приватні інтереси, за потреби об'єднуючись в групи чи організації, що є одним з найбільш важливих, ціннісних і культуроформуючих феноменів сучасного українського суспільства [2], свідчить про наявність комплексу проблем, що є актуальними як для суспільства, так і для держави:

- недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства;
- зберігаються тенденції до непрозорості, закритості та бюрократизованості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- механізми участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики належним чином не реалізуються;

- більшість інститутів громадянського суспільства не має доступу до державної фінансової підтримки та вітчизняної благодійної підтримки;
- громадські організації не у повній мірі репрезентують інтереси громадян [3, с. 250].

В Україні вже сформовано організаційно-правові засади для становлення громадянського суспільства. Так, Постановою Кабінету Міністрів України № 996 від 3.11.2010 р. «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» встановлено, що громадська антидискримінаційна експертиза проводиться громадськими організаціями, фізичними та юридичними особами в рамках публічного громадського обговорення проектів нормативно-правових актів відповідно до порядку, затвердженого Постановою [4]. Проте, для подальшого розвитку громадянського суспільства в Україні, як чинника формування сталого розвитку держави необхідно:

- вдосконалити чинне законодавство, усунувши існуючі штучні бар'єри для утворення та ефективної діяльності інститутів громадянського суспільства;
- розробити більш дієві механізми участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики.

Список використаних джерел

1. Проект Концепції переходу України до сталого розвитку. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/laws/laws/nuclear/92.htm>

2. Управління конфліктами у процесах публічної політики: взаємодія держави та громадянського суспільства: наук. розробка / авт. кол.: С.О.Телешун, І. В. Рейтерович, С. В. Ситник та ін. – К.: НАДУ, 2012. – 52с.

3. Пухкал О. Участь громадських організацій у розвитку громадянського суспільства в Україні / О.Пухкал // Зб.наук.праць Національної академії державного управління при Президентові України. – 2007. – № 2. – С. 246 – 252.

4. Постанова Кабінету Міністрів України № 996 від 3.11.2010 р. «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.

Strojny Janusz

DETERMINANTY EKONOMICZNE SPOLECZNE I ADMINISTRACYJNE ROZWOJU REGIONU GOSPODARCZEGO

Prawdziwy przełom w regionalnej polityce wspólnotowej nastąpił z chwilą podpisania Jednolitego Aktu Europejskiego (JAE), który stworzył nowe podstawy prawne jej realizacji. Na mocy JAE do «Traktatu rzymskiego» wprowadzono tytuł: «Spójność ekonomiczna i socjalna», gdzie enigmatycznie sformułowano: «celem wspierania swojego wszechstronnego harmonijnego rozwoju Wspólnota rozwija i kontynuuje działania prowadzące do wzmocnienia swojej spójności ekonomicznej i społecznej. W szczególności dąży do zredukowania różnic w stopniach rozwoju w poszczególnych regionach i zmniejsza zacofanie regionów najmniej uprzywilejowanych, w tym terenów wiejskich».

Szczególne znaczenie dla instrumentarium finansowania rozwoju regionalnego miał I Pakiet Delorsa (1989 – 1993). Określił on górną granicę dochodów budżetowych UE na 1,2 % PKB krajów członkowskich oraz wprowadził nowe źródła dochodów wspólnotowych jako wpłaty krajów członkowskich, które określono w oparciu o osiągnięty przez poszczególne kraje poziom PKB. Przedstawiony artykuł stanowi propozycję, która jest opracowana w oparciu o badania empiryczne oraz wywiady bezpośrednie z decydentami podejmującymi decyzje strategiczne w regionie południowo-wschodnim Polski graniczącym z Ukrainą.

Region ekonomiczny jest obszarem odróżniającym się od terenów przyległych pod względem pewnych cech społeczno-ekonomicznych oraz wykazującym określone powiązania wewnętrzne i zewnętrzne. W tym ujęciu region ekonomiczny można określić jako względnie wyodrębniony z otoczenia fragment przestrzeni ekonomicznej, trwale zamieszkały i zagospodarowany, kontrolowany administracyjnie przez określoną zbiorowość ludzką. Jest wypełniony różnorodnymi i wzajemnie powiązаныmi podmiotami gospodarującymi, które stanowią jednostki regionu. Region ekonomiczny nie jest swoistym państwem ani też podmiotem w rodzaju przedsiębiorstwa.¹

Podstawowym elementem wpływającym na rozwój ekonomiczny regionu jest potencjał ludzki, który jako najmocniejszy jego składnik wpływa na dynamikę rozwojową. Region posiada określoną infrastrukturę gospodarczą, czyli drogi, tereny uzbrojone w instalacje niezbędne do aktywizacji gospodarczej. W wielu dostępnych definicjach zwraca się uwagę na elementy infrastrukturalne, logistyczne, równocześnie pomijając lub ograniczając znaczenie człowieka, jego twórczości i innowacyjności, bez którego rozwój gospodarczy żadnego obszaru nie byłby możliwy. Inne elementy regionu to tylko katalizatory ożywiający lub hamujące jego rozwój gospodarczy.

Należy wyraźnie zauważyć, że region ekonomiczny nie stanowi wiernie zmniejszonej kopii gospodarki narodowej, tylko realizuje swoje zadania ustawowe w określonym otoczeniu, które odpowiednio oddziałuje na niego, a także się przeobraża na skutek otrzymanych impulsów.²

Aktualna gospodarka globalna stawia przed regionami ekonomicznymi nowe, nieznane pola aktywizacji ekonomicznej, społecznej i administracyjnej, które przy poprawnych proporcjach uczestnictwa w rynku mogą istotnie ożywić opóźnione gospodarczo regiony. Poprawność uczestnictwa wszystkich «graczy ekonomicznych» gospodarki regionalnej i jej społeczności najczęściej mają charakter wynikający z aktualnego poziomu potencjału intelektualnego i innowacyjnego uczestników tego rynku. Prawdopodobnie nie jest to poprawność, max mylna, lecz optymalna, zgodna z oczekiwaniami decydentów regionalnej społeczności. Przypadłością powszechną decydentów zarządzających w regionach jest ograniczony dostęp do innowacyjności, najnowszej wiedzy. Wynika to z wielu przyczyn. Najczęściej jest to rutyna menedżerów i brak chęci wprowadzania zmian, które pociągają za sobą interpersonalne sytuacje konfliktowe. Nie można ich unikać, ponieważ jest to grupa ludzi powiązanych politycznie i ekonomicznie (znani przedsiębiorcy i administracja, konstruktorzy rynku pracy).